

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το «Χάτι Χουμαγιούν» (1856) οδήγησε στη σταδιακή υποχώρηση του δυσμενούς κλίματος για τους υπόδουλους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- β. Τον Απρίλιο του 1916 ο τούρκος βαλής Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή Μπέη παρέδωσε τη διοίκηση της Τραπεζούντας στον Μητροπολίτη Γερμανό Καραβαγγέλη.
- γ. Από τα αντιβενιζελικά κόμματα πιο διαλλακτικά ήταν τα κόμματα του Δημητρίου Ράλλη και του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη.
- δ. Το 1ο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από την Ελληνική Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος.
- ε. Η κινητικότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, υπήρξε μεγάλη.

Μονάδες 10

A2

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Τάγματα εργασίας
- β. Πατριαρχική Επιτροπή (1918)
- γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)

Μονάδες 15

B1

- α. Ποια εκσυγχρονιστικά αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων, που συγκροτήθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850, εξέφρασε με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος; (μονάδες 5)
- β. Ποιοι συμμετείχαν στην επανάσταση κατά του Όθωνα, το 1862; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2

Πώς εξελίχθηκε το Κρητικό Ζήτημα από την έκρηξη των Βαλκανικών Πολέμων μέχρι τον Φεβρουάριο του 1913;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται:

- α. Να προσδιορίσετε τους στόχους της αγροτικής μεταρρύθμισης που ξεκίνησε η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1917. (μονάδες 8)

β. Να αναφερθείτε στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης και στα νέα προβλήματα που αναδείχθηκαν στην πορεία της. (μονάδες 17)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τα μέτρα απαλλοτριώσεως θεσπίσθηκαν στις 20 Μαΐου 1917, και τὸ φθινόπωρο τοῦ ἴδιου ἔτους ἐπεκτάθηκαν μὲ μερικές ἀλλαγές γιὰ νὰ περιλάβουν ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεταρρύθμιση ἀποσκοποῦσε στὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτρίωση τῶν κτημάτων ποὺ ξεπερνοῦσαν τὰ 1.000 στρέμματα. Οἱ κολλῆγοι καὶ οἱ ἀγροτικοὶ ἐργάτες, τόσο οἱ ντόπιοι ὅσο καὶ οἱ πρόσφυγες, θὰ ἔπαιρναν ἀγροτικούς κλήρους, εἴτε ἀπὸ τὶς ἀπαλλοτριωμένες γαῖες τῶν τσιφλικιῶν, εἴτε ἀπὸ γαῖες τοῦ δημοσίου. Κανένα ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτά, ὅμως, δὲν ἐφαρμόσθηκε ἀμέσως. Ἐπίσης, κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα τσιφλίκια δὲν ἀπαλλοτριώθηκε τὸ 1917, καὶ μόνο ἓνα τὸ 1918. Καὶ πάλι ἐξωτερικὲς ἐπείγουσες ἀνάγκες, ὁ πόλεμος καί, ἀργότερα, ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία ἀπορρόφησαν ὅλη τὴν προσοχὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῆς κυβερνήσεως· μετὰ τὸ 1922, μὲ τὴ μεγάλη εἰσροὴ προσφύγων, ἀναγκάστηκαν πιά οἱ κυβερνήσεις τῆς χώρας νὰ δώσουν ὀριστικὴ λύση στὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα. [...]

Τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν σχέση μὲ τὴ διακίνηση προϊόντων, τὴν παραδοσιακὴ ἐκμετάλλευση τοῦ μικροῦ παραγωγοῦ ἀπὸ τοὺς μεσάζοντες, τὴν ἔλλειψη κεφαλαίων καὶ τοὺς τοκογλυφικοὺς ὅρους δανειοδοτήσεως ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐλεύθερη ἀγορά, ἔκαναν ἀκόμη πιὸ αἰσθητὴ τὴν ἀνάγκη συλλογικῆς ἀσφάλειας ποὺ πρόσφεραν οἱ συνεταιρισμοί [...].

[...] Ἡ ἴδρυση τοῦ Υπουργείου Γεωργίας, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Βενιζέλου στὴν Ἀθήνα, στάθηκε ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἄμεσης κρατικῆς παρεμβάσεως στὴν ὀργάνωση καὶ καθοδήγηση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἔστω καὶ ἂν ἡ παρέμβαση ἦταν στὴν ἀρχὴ ὑποτυπώδης.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τ. ΙΕ': Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1913 ὡς 1941, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 22008, σσ. 75-76.

Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στις επιπτώσεις από την άφιξη των Μικρασιατῶν προσφύγων στον τομέα της ελληνικῆς βιομηχανίας.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αξιοσημειώτες ἦταν οἱ επιπτώσεις ἀπὸ τὴν εγκατάσταση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς Θράκης καὶ στον επιχειρηματικὸ τομέα. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀγορὰ διευρύνθηκε μὲ τὴν προσθήκη μεγάλου ἀριθμοῦ καταναλωτῶν ἐνῶ, ταυτόχρονα, ἀπὸ τον αστικὸ προσφυγικὸ πληθυσμὸ ἀντλήθηκε φθινὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ ἀλλὰ καὶ εἰδικευμένοι τεχνίτες. Ἡ χώρα πλουτίστηκε μὲ ἀνθρώπους δεδομένης επιχειρηματικῆς ικανότητος καὶ πείρας, ποὺ πρωταγωνιστοῦσαν σὲς μεγάλες ἀγορές τῆς Ὀθωμανικῆς Αυτοκρατορίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ὅπως ἀναφέρεται στὴν ἐκδοση τῆς ΚΤΕ τοῦ 1926, σὲς 7.000 ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους γραμμένους σὲς Ἐπιμελητήριό τῆς Ἀθήνας, οἱ χίλιοι ἦταν πρόσφυγες, ἐνῶ σὲς Πειραιά ἡ ἀναλογία ἦταν μεγαλύτερη. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ πολιτικὴ τῆς ΕΑΠ ἐνθάρρυνε τὴν εγκατάσταση βιομηχανιῶν σὲς συνοικισμοὺς, μὲ σκοπὸ τὴν ἐκτόνωση τῆς ανεργίας. Ἐπρόκειτο ὅμως, κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος, γιὰ μικρές βιοτεχνικὲς μονάδες, οἱ ὁποῖες ἐνισχύθηκαν ἀπὸ τὸ κράτος, τὴν ΕΑΠ ἢ τὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα

της Ελλάδος, με κοινωνικά και όχι αναπτυξιακά κριτήρια. Καινούριοι βιομηχανικοί-βιοτεχνικοί κλάδοι αναπτύχθηκαν (ταπητουργία, μεταξουργία, πλαστικά, βυρσοδεψία) και δόθηκε νέα ώθηση στην κλωστοϋφαντουργία και τη βιοτεχνία ειδών διατροφής. Άνθιση γνώρισε και η βιομηχανία οικοδομικών υλικών, ο μόνος κλάδος που υποκατέστησε μαζικά τις εισαγωγές στο Μεσοπόλεμο. Στη δεκαετία 1922-1932 διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων και αυξήθηκε ο όγκος και η αξία της παραγωγής, χωρίς όμως να επέλθει κάποια δομική αλλαγή. Η βιομηχανία θα αρχίσει να κινείται με ταχύτερους ρυθμούς το 1931, χάρη κυρίως στην πολιτική υποκατάστασης των εξαγωγών που ακολουθεί το ελληνικό κράτος μετά την κατάρρευση του διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Γ. Γιαννακόπουλος, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Η δύσκολη προσαρμογή στις νέες συνθήκες», στο: Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, 7ο ς τόμος: *Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940: Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4ης Αυγούστου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 97-98.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A 1

α. Σωστό β. Λάθος γ. Λάθος δ. Σωστό ε. Σωστό

A 2

α) «**Τάγματα εργασίας**»: Ήταν ένα μέτρο καταπίεσης που υπέστησαν οι Έλληνες της Μ. Ασίας και του Πόντου κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Οι άνδρες άνω των 45 ετών, που δεν στρατεύονταν, επάνδρωσαν τα τάγματα εργασίας (αμελέ ταμπουρού). Εκεί πολλοί πέθαναν από κακουχίες, πείνα και αρρώστιες.

β) «**Πατριαρχική Επιτροπή**» (1918): «Η επιστροφή των προσφύγων ... (σελ. 142 – 143) ... Ανατολική Θράκη».

γ) «**Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής**» (1923): «Με βάση το άρθρο 11 ... (σελ. 151 – 152) ... των ανταλλαξίμων».

B 1

α) «Η νέα γενιά ασκούσε ... (σελ. 75 – 76) ... Αλέξανδρος Κουμουνδούρος».

β) «Το Φεβρουάριο του 1862 ... (σελ. 76) ... να εγκαταλείψει τη χώρα».

B 2

«Εκείνο που δεν είχε κατορθώσει ... (σελ. 219) ... εξαφανιστεί από την Κρήτη».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ**Γ 1**

α) «Το αποφασιστικό βήμα ... (σελ. 43-44) ... στον αγροτικό χώρο». Όπως πληροφορούμαστε από το παράθεμα της Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους, η ψήφιση των μέτρων έγινε στις 20 Μαΐου του 1917 και μέχρι το φθινόπωρο συμπεριέλαβαν όλη την ελληνική επικράτεια. Σύμφωνα με τη νομοθετική ρύθμιση, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις που θα απαλλοτριώνονταν αναγκαστικά έφθαναν τα 1000 στρέμματα. Στόχος ήταν να εξασφαλίσουν οι κολίγοι και οι αγροτικοί εργάτες, γηγενείς και πρόσφυγες, κλήρο είτε από απαλλοτριωμένα τσιφλίκια είτε από κτήματα του δημοσίου.

β) Η εφαρμογή των νομοθετικών μέτρων καθυστέρησε, αφού, όπως επισημαίνεται και στο παράθεμα, την πρώτη χρονιά εφαρμογής του μέτρου δεν προχώρησε το ελληνικό σε καμία απαλλοτρίωση, ενώ το 1918 μόνο σε μία. Η ελληνική κυβέρνηση ήταν προσανατολισμένη σε εξωτερικά ζητήματα, όπως η συμμετοχή στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και στη συνέχεια η μικρασιατική εκστρατεία, γι' αυτό «η απαλλοτρίωση των μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών ... (σελ. 44 - 45) ... θύματα των εμπορών». Πιο συγκεκριμένα, με βάση το παράθεμα, τονίζεται το πρόβλημα διακίνησης αγροτικών προϊόντων, εκμετάλλευσης των παραγωγών από μεσάζοντες, δυσκολίας ανεύρεσης κεφαλαίων, αλλά και δανειοδοτήσεων με υψηλούς τόκους. «Για να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση ... (σελ. 45) ... κρατικών οργανισμών παρέμβασης», όπως το Υπουργείο Γεωργίας, που ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1917, όταν, με την επέμβαση των Συμμάχων, ενοποιήθηκε η χώρα υπό τον Βενιζέλο, καθώς και παραγωγικών συνεταιρισμών, που παρείχαν συλλογική ασφάλεια στους μικροκαλλιεργητές. Το αγροτικό ζήτημα απέκτησε έτσι νέο περιεχόμενο, χωρίς να προκαλέσει τις εντάσεις που γνώρισαν άλλα κράτη της Ευρώπης (Ισπανία, Βουλγαρία, Ρουμανία).

Δ 1

«Για ένα διάστημα η άφιξη των προσφύγων ... (σελ. 167) ... των προσφύγων».

«Η άφιξη των προσφύγων της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης αναζωογόνησε τη βιομηχανία ... (σελ. 168) ... επιχειρηματικές ικανότητες», στοιχεία που επιβεβαιώνονται και μέσα από το ιστορικό παράθεμα του Γ. Γιαννακόπουλου "Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Η δύσκολη προσαρμογή στις νέες συνθήκες". Στη δεκαετία 1922-1932 διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων και παρατηρήθηκε αύξηση στον όγκο και την αξία της παραγωγής. Σ' αυτό συνέβαλε και η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων, η οποία στόχευε στη μείωση της ανεργίας με την εγκατάσταση βιομηχανιών στους συνοικισμούς. Εκτός από την Ε.Α.Π. υποστηρικτικό ρόλο διαδραμάτισαν το ελληνικό κράτος και η Εθνική Τράπεζα. Η πρόοδος όμως δεν ήταν σημαντική, εξαιτίας κυρίως της διατήρησης των παραδοσιακών δομών λειτουργίας τους και λόγω των κοινωνικών κριτηρίων που τέθηκαν. Μεγαλύτερη ανάπτυξη της βιομηχανίας θα παρατηρηθεί, σύμφωνα με το παράθεμα, μετά το 1931, όταν το ελληνικό κράτος προχωρήσει στην πολιτική υποκατάστασης των εξαγωγών, λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης. «Η συμμετοχή των προσφύγων... (σελ. 168) ... οικοδομικών υλικών», που συνέβαλε στη μαζική υποκατάσταση των εισαγωγών στην περίοδο του Μεσοπολέμου. Άλλοι κλάδοι που αναπτύχθηκαν, σύμφωνα με την ιστορική πηγή, υπήρξαν τα πλαστικά, η βυρσοδεψία και η βιοτεχνία ειδών διατροφής. «Αρκετοί ήταν οι πρόσφυγες ... (σελ. 168 - 169) ... γηγενών». Ο συγγραφέας, μάλιστα, του παραθέματος, στηριζόμενος σε έκδοση της Κοινωνίας των

Εθνών, αναφέρει ότι σε σύνολο 7.000 εγγεγραμμένων εμπόρων και βιομηχάνων στο επιμελητήριο της Αθήνας οι πρόσφυγες ανέρχονταν σε 1000, ενώ στον Πειραιά παρατηρούνταν μεγαλύτερη παρουσία προσφύγων επιχειρηματιών.

«Η άφιξη των προσφύγων ... (σελ. 169) ... ετοιμών ενδυμάτων».

